Andrzej Rottermund
historyk sztuki
Zamek Królewski w Warszawie

MARIA I ANDRZEJ SZYPOWSCY, „TRYLOGIA STAROMIEJSKA"
Wyd. Fundacja Artibus, Warszawa 2005

Od 50 już lat Maria i Andrzej Szypowscy pozwalają nam cieszyć się swoimi wspaniałymi publikacjami. Tematem wielu z nich jest Warszawa, a spośród tych „warszawskich" chciałbym na początku przypomnieć książkę „Gdy wchodzisz w progi Katedry...". Wspominam ją nie tylko dlatego, że miałem zaszczyt być jej konsultantem, ale przede wszystkim z tego powodu, że była to pierwsza z serii książek, które zapraszają nas do wędrówki po najstarszej części miasta. Wszystkie one mają swój niepowtarzalny styl: łączą znakomitą, precyzyjną informację z niezwykle piękną oprawą ilustracyjną. Autorzy w swoich poszukiwaniach literackich i ikonograficznych dotarli do wielu różnych źródeł, zarówno tych najstarszych, jak i do materiału współczesnego. Podpisy pod ilustracje nie są tylko podpisami – te niewielkie teksty układają się w piękną opowieść o miejscu, któremu autorzy poświęcają swoje wspaniałe albumy. A trzeba przyznać, że nie są to zwykłe publikacje, ale jest to bardzo indywidualny rodzaj pięknie komponowanego dzieła edytorskiego, łączącego mądre i kompetentne słowo z artystyczną fotografią.

Inicjatywa opublikowania następnego „warszawskiego" wydawnictwa pt. „Gdy wchodzisz na Stare Miasto..." wyrosła z chęci przypomnienia nam, że w 2000 r. przypadała rocznica 20-lecia wpisania warszawskiej Starówki na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Wpis ten nastąpił jako pewien akt uznania za dokonanie dzieła odbudowy Starego Miasta po zniszczeniach II wojny światowej. Trzeba przy tym pamiętać, że dokonał on swego rodzaju przełomu: pokonał opór przeciwko uznawaniu rekonstrukcji za jedną z metod konserwacji. Przedtem absolutnie wstrzymywano się przed tego typu decyzjami. W tym przypadku potraktowano akt odbudowy jako wielki wkład w zachowanie dziedzictwa kulturalnego całego świata.

Państwo Szypowscy pokazali nam w swej publikacji, że warszawskie Stare Miasto to nie tylko kolorowe kamienice czy roześmiane twarze bywalców kawiarni, restauracji i ogródków, ale także miejsce, w którym rozegrał się wstrząsający dramat miasta.

W publikacji dostrzec można próbę opisania niezwykłości przestrzeni miejskiej. To nie tylko obraz zabytków czy historia ich odbudowy. To również ukazanie ścisłego związku Starówki

z dziejami jej mieszkańców, z życiem ludzi, którzy mieszkali tu kiedyś i tych, którzy mieszkają tu dzisiaj. Trzeba wyjątkowej umiejętności i niezwykłej wrażliwości, by tak wspaniale słowem i obrazem ukazać atmosferę tego miejsca. Pani Maria w sposób bezbłędny swoim talentem pisarskim potrafiła oddać panujący tu klimat. To, co napisała, podkreśla niezwykle trafny dobór materiału ikonograficznego. Pan Andrzej obiektywem swego aparatu przedstawił wszystko, czym odbudowane Stare Miasto zachwyca.

1. Głowa powstańca, fragment Pomnika Powstania Warszawskiego na placu Krasińskich w Warszawie („Gdy wchodzisz na Nowe Miasto...", IV s. okładki). Fot. A. Szypowski.
1. Head of insurgent, fragment of the Warsaw Uprising Monument in Krasińskich Square in Warsaw ("As You Enter the New Town...", IV p. of cover). Photo: A. Szypowski.

Kolejnym tomem cyklu jest książka „Gdy wchodzisz na Nowe Miasto". Miejsce, które – podobnie jak Stare Miasto – przeżyło wielki dramat totalnego zniszczenia w czasie wojny,

2. Ruiny Katedry („Gdy wchodzisz w progi Katedry...", II s. okładki). Fot. autor nieznany.
2. Ruins of the Cathedral ("As You Enter the Cathedral...", II p. of cover). Photo: unidentified author.

a później, w okresie powojennym, wielką odbudowę. Miejsce tak pięknie tu pokazane – począwszy od słynnego, niezwykłego, nasyconego życiem obrazu Bernarda Bellotta przedstawiającego Rynek Nowego Miasta, a skończywszy na cudownych fotografiach z okresu dwudziestolecia międzywojennego.

3. Ruiny Zamku Królewskiego („Gdy wchodzisz na Stare Miasto...", s. 118). Fot. autor nieznany.
3. Ruins of the Royal Castle ("As You Enter the Old Town...", p. 118). Photo: unidentified author.

Publikacja przypomina, że obok kamienic i pałaców znajdowało się tu aż siedem zespołów kościelnych i klasztorno-kościelnych. Jeden z nich niestety już nie istnieje – myślę o kościele i klasztorze św. Jerzego, którego fragmenty istniały jeszcze na początku lat 60. XX w., a później zostały całkowicie rozebrane. Pokazane zostały ulice, których dziś już nie ma, np. ulica Zakątna, stanowiąca przedłużenie obecnej ulicy Wójtowskiej. Zwraca też uwagę unikatowy wręcz zestaw fotografii murów getta, dochodzących do Nowego Miasta w okolicy kościoła franciszkanów.

To są właśnie te niezwykłe obrazy, które przypominają o starej Warszawie. Nieraz odkrywają coś, co jest, a z czego istnienia nie zdajemy sobie sprawy, jak choćby w przypadku pięknej rzeźby Wacława Szymanowskiego „Macierzyństwo", gdzieś ukrytej, wręcz zagubionej, a teraz na nowo odkrytej przez autorów albumu.

4. Syrenka zniszczona podczas wojny („Gdy wchodzisz na Stare Miasto...", s. 227). Fot. autor nieznany.
4. Statute of the Mermaid destroyed during the war ("As You Enter the Old Town...", p. 227). Photo: unidentified author.

5. Syrenka na Rynku Starego Miasta („Gdy wchodzisz na Stare Miasto...", s. 225). Fot. A. Szypowski.
5. Statute of the Mermaid in the Old Town Market Square ("As You Enter the Old Town...", p. 225). Photo: A. Szypowski.

Książka „Gdy wchodzisz na Nowe Miasto..." przypomina nam także niektóre zabawne, powiedziałbym „ideologiczne" interwencje w proces odbudowy miasta. Oto np. w budynku na ulicy Freta 52 na I piętrze w niszy była niegdyś umieszczona, co widać na zdjęciach przedwojennych, Matka Boska Łaskawa, a nad nią w niszy na II piętrze baranek. W czasie odbudowy – a były to lata 1951-1954 – Matkę Boską zastąpiono mitologiczną Dianą, a baranka dzikiem.

Ukazana w albumie przestrzeń miejska jest nasycona życiem. Na nowomiejskim rynku organizowane są kiermasze i festiwale, prezentują tam swoje przedstawienia teatry uliczne, odbywają się pikniki naukowe. Oprawą tych wszystkich wydarzeń jest przepiękna scenografia Nowego Miasta.

Wszystkie trzy omówione wyżej tomy wznowiono właśnie pod wspólnym tytułem „Trylogia Staromiejska". Wydane w mniejszym niż niegdyś, dogodniejszym

dla czytelnika formacie, zamieszczone zostały w ozdobnym etui i uzupełnione suplementem „Tablice Pamięci". To połączenie poszczególnych części cyklu w jedną całość pozwala nam uświadomić sobie w sposób jeszcze bardziej dobitny, jak imponująco bogaty i znakomicie dobrany jest tu materiał ilustracyjny. Składają się nań nie tylko fotografie, ale także liczne reprodukcje sztychów, obrazów i rysunków. Wiele zdjęć zostało opublikowanych po raz pierwszy. Zestawione z ikonografią wcześniejszą wspaniale ukazują przemiany zachodzące w przestrzeni i architekturze, a także w codziennym życiu tego najstarszego fragmentu Warszawy.

Chciałbym bardzo serdecznie podziękować państwu Marii i Andrzejowi Szypowskim za ich cenną „warszawską" publikację i jeszcze raz wyrazić swój podziw.

6. Maria i Andrzej Szypowscy. Fot. J. Szypowski.
6. Maria i Andrzej Szypowski. Photo: J. Szypowski.

Robię to przy każdej okazji, kiedy promuję kolejne książki państwa Szypowskich. Podziwiam ich ogromną wolę i determinację, jaką wykazują przy tworzeniu swoich kolejnych dzieł.

Jestem przekonany, że „Trylogia Staromiejska", dzięki temu, że zamieszczono w niej także tekst angielski, znakomicie spopularyzuje wiedzę o Warszawie na całym świecie.

7. Kościół sakramentek po odbudowie („Gdy wchodzisz na Nowe Miasto...", s. 310. Fot. A. Szypowski.
7. Sacramentine church after reconstruction ("As You Enter the New Town...", p. 310). Photo: A. Szypowski.

MARIA I ANDRZEJ SZYPOWSCY

50 lat pracy autorskiej (wybór książek)
50 years of work in publishing (selection)

z cyklu: MONOGRAFIE MIAST

z cyklu: GDAŃSK I POMORZE GDAŃSKIE

z cyklu: BIOGRAFIE WIELKICH POLAKÓW

7 wydań

6 wydań

W PRZYGOTOWANIU
KOLEJNE
PUBLIKACJE
I WZNOWIENIA

z cyklu: WIELKIE SYMBOLE

z cyklu: WARSZAWA

„ZAMEK"
„WARSZAWSKI ZAMEK KRÓLEWSKI ZAMEK RZECZYPOSPOLITEJ"
wybrany
Książką Roku Kulturalnego
1989/1990
w plebiscycie czytelników, bibliotekarzy i księgarzy

TŁUMACZENIA

j. rosyjski

j. japoński

WARSZAWSKIE ORGANY WURLITZERA

Gdy wchodzisz w progi Katedry...

Nagroda Warszawskiej Premiery Literackiej luty 2000

publikacja wybrana Książką Roku 2000 w plebiscycie czytelników, bibliotekarzy i księgarzy

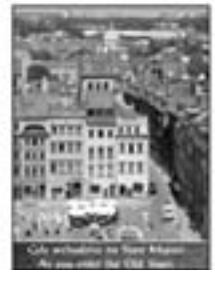

Gdy wchodzisz na Stare Miasto...

Nagroda miasta stołecznego Warszawy dla Autorów

Dyplom Honorowy Warszawiana 2000/2001

MARIA AND ANDRZEJ SZYPOWSKI, „THE OLD TOWN TRILOGY"
Ed. Fundacja Artibus, Warszawa 2005

For the past fifty years Maria and Andrzej Szypowski have delighted us with their magnificent publications, many of which are about Warsaw. The first in a series of books inviting the reader to visit the oldest part of the city is the album *Gdy wchodzisz w progi Katedry*... (As You Enter the Cathedral...). The successive "Warsaw" publication – *Gdy wchodzisz na Stare Miasto*... (As You Enter the Old Town...) – reminds us that the year 2000 marked the twentieth anniversary of the introduction of the Warsaw Old Town onto the UNESCO World Heritage List. A following volume in the series in question is entitled *Gdy wchodzisz na Nowe Miasto*... (As You Enter the New Town...). The inimitable style of all the publications has been achieved by combining outstanding and precise information with lavish illustrations, and by presenting not merely historical monuments or the story of their reconstruction but also by depicting the connections between Old Warsaw and the life of the town's residents. Extraordinary skill and remarkable sensitivity are required to convey the local atmosphere by resorting to word and image.

The three volumes have reappeared under the joint title: *Trylogia Staromiejska* (The Old Town Trilogy). Issued in a smaller and more convenient format, they are available in a decorative box and accompanied by a supplement – *Tablice Pamięci* (Memory Tables). This fusion of particular parts of the series into a whole produces an ever more distinct awareness of impressive variety and an excellent selection of illustrations composed not only of photographs but also numerous reproductions of engravings, paintings and drawings. Many photographs have been published for the first time. Compared with earlier iconography, they depict transformations affecting space and architecture, as well as the daily life of this most ancient fragment of Warsaw.

INFORMACJA O PRENUMERACIE

Prenumeratę „Ochrony Zabytków" można zamówić za pośrednictwem:

1. RUCH SA
Informacji o warunkach prenumeraty i sposobie zamawiania udziela „RUCH" SA Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, 01-248 Warszawa, ul. Jana Kazimierza 31/33; tel. (0-22) 532-87-31, 532-88-20, 532-88-16, fax (0-22) 532-87-32; www.ruch.pol.pl, prenumerata@okdp.ruch.com.pl

2. Wydawnictwo DiG
01-525 Warszawa, ul. Wojska Polskiego 4; tel. (0-22) 839-08-38; zamowienia@dig.pl

3. Firma AMOS
01-785 Warszawa, ul. Broniewskiego 8a; tel. (0-22) 639-73-67; biuro@amos.waw.pl

4. GARMOND PRESS SA
01-106 Warszawa, ul. Nakielska 3; tel./fax (0-22) 836-69-21; prenwarszawa@garmond.com.pl

5. INMEDIO Sp. z o.o.
90-446 Łódź, ul. Kościuszki 132; tel./fax (0-42) 636-44-47; prenumerata@inmedio.com.pl

6. KOLPORTER SA
05-080 Izabelin, Mościska, ul. Bakaliowa 3; tel. (0-22) 355-05-65(66), fax (0-22) 355-05-67(68); prasowa.sc@kolporter.com.pl

Wydawnictwa Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków do nabycia w siedzibie przy ul. Szwoleżerów 9, 00-464 Warszawa, pok. 14, w godz. 9.00-15.00.
Zamówienia można także składać telefonicznie: (0-22) 622-60-92 w. 125, za pośrednictwem faksu (0-22) 622-65-95 i poczty e-mailowej: wydawnictwa@kobidz.pl. Spis dostępnych publikacji na stronie internetowej: www.kobidz.pl